

villie vil arbejde hen til, at den Forbedring i Skolevæsenets og Undervisningens Tilstand, som det foreliggende Lovforslag har for sig, kan komme i Stand. Man behøver ikke gennem en lang Række at have haft tjenstlige Forretninger, der have bragt En i Berøring med Undervisningsvæsenet, navnlig paa Landet, saaledes som det har været Tilfældet med mig, for at komme til den Erkendelse, at der er Meget i vort Almueskolevæsen, som trænger til en Forbedring, og det er som sagt derfor, at jeg ikke har kunnet Andet end med den største Interesse se paa det Forslag, der er fremkommet, og som sigter til en saadan Forbedring. Jeg vilde nødig, at man skulde stoppe op ved den Betragtning, som der ogsaa er bleven hentydet til i Dag, at det ikke nytter Noget at behandle Lovforslaget, da der er saa lidt Haab om at faae Lovforslaget ført igjennem. Man maa aldrig gaa til et Arbejde med den Forudsætning, at det er spildt, thi saa har Arbejdet ingen Betydning i Ens Dine. Det kan gjerne være, at Arbejdet her vil blive spildt, jeg veed det ikke, men naar vi ikke med fuld Fortrøstning til, at Lovforslaget kan føres igjennem, tager fat paa Arbejdet, saa nytter det ikke, og saa maa vi meget hellere lade det ligge. Jeg vil haabe, at det Arbejde, som vil blive anvendt paa at skaffe det foreliggende Forslag med større eller mindre Modifikationer, med større eller mindre Forandringer til Live, ikke maa være spildt. Jeg vil dermed slet ikke sige, at jeg i Et og Alt kan slutte mig til alle de enkelte Punkter. Vi have allerede i Dag set, hvor vanskeligt det vil være at finde Samstemning om dem. De to ærede Talere, som have udtalt sig om denne Sag, have jo været ikke uvæsentlig forskellige i deres Anskuelser, men det skal ikke affrække os, det kan ikke være Andet. En Sag, der griber saa dybt ind i Folkets daglige Fornødenheder og i dets højeste Gode, maa fremtænde forskellige Anskuelser med Hensyn til Maaden, hvorpaa den kan føres igjennem. Skole- og Undervisningsvæsenet er absolut en af de Sager, hvor — jeg vil ikke sige Alle — men Folk i Almindelighed ere tilbøjelige til at tro, at det forstaa de sig lige saa godt paa som alle Andre; det er, fordi man kommer saa meget i Berøring med den, det er, fordi den berører det daglige og huslige Livs Forhold i sin dybeste og inderste Kjærne. Det kan derfor ikke ventes, at man skulde finde, at netop den Vej, som de Styrrende henvise til, er den rette; der maa fremkomme forskellige Anskuelser, og de ere fremkomne i allerhøjeste Grad med Hensyn til det,

der er Gjenstand for nærværende Lovforslag. Vi vide jo Alle, det har den ærede Minister ogsaa ved Lovens Fremlæggelse fremhævet, at der her har været Spørgsmaal om enten at bygge paa en fuldstændig anden Grundvold eller forbedre den Bygning, som staar. Jeg kan nu ikke Andet end slutte mig til det, som tilsigtes ved dette Lovforslag, nemlig at forbedre den Bygning, som vi have, den Bygning, som har staet i mange Aar, og som vel ikke har ført til det, som Tidens Forhold nu kræve med Hensyn til Dannelse, med Hensyn til Kundskab, med Hensyn til Undervisning, men som dog unegtelig har udrettet meget Godt. Naar Loven af 1814 ikke har kunnet udrette alt det, som den tilsigtede, har det ogsaa for en stor Del været, fordi man har manglet de pefuniære Midler. Det er Tilvebringelsen af dem, som i betydelig Grad er Gjenstand for det foreliggende Lovforslag. Vaade Statens Bidragsevne og Kommunernes Bidragsevne ere betydelig forandrede, betydelig stegne siden 1814, og Befolkningens Krav paa Kundskab og Undervisning er ligeledes betydeligt steget, og det er godt begge Dele. Men derfor maa vi ogsaa arbejde hen til, at de tilstedeværende Midler kunne gjøres frugtbringende til at opnaa det Formaal, som erkjendes at være en Trang hos enhver. Der er gjort Tilbud i dette Forslag fra Statens Side, som maa kaldes betydelige. Den ærede sidste Taler vilde ikke kalde dem det. Det bliver naturligvis paa en Maade en Smagssag, og man kan maaſte ogsaa sige, at Tilbudene ikke ere betydelige nok, fordi der samtidig stilles betydelige Krav til Kommunerne. Deraf vilde efter min Mening udvikle sig en ikke uvæsentlig Vanskelighed ved Gjennemførelsen af Loven. De der have haft at gjøre med Ordningen af, med det Administrative ved Skolevæsenet, og navnlig for saa vidt det fører ind paa de pefuniære Forhold, vilde have haft rig Leilighed til at erfare, med hvilke Vanskeligheder man i saa Henseende har haft at kæmpe i Kommunerne. Der er noget Særligt ved dette Forhold, og det er det, at Bidragsevnen i Kommunerne meget ofte staar i omvendt Forhold til de Krav, som Undervisningen i pefuniær Henseende stiller til Kommunerne. I de sammentrængte, de koncentrerede Kommuner, der i Reglen ogsaa ere de velstaaende, de velhavende, lettes de pefuniære Krav til Undervisningen betydeligt ved det ringe Antal af Skoler, som behøves. Det er et materielt Hensyn, som ikke kan tabes af Sigte. Derimod stilles der til de vidt udførte og i Reglen sam-